

TARBIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARINI BAHOLASHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Qodirova Odinaxon Xayitboy qizi

Farg'ona davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim va tarbiya jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning o'rni va ahamiyati haqidagi fikrlar bayon qilingan. Ta'lim tizimida yangi pedagogik texnologiyalar, shu jumladan, axborot texnologiyalari yordamida bilim olishni rivojlantirishi haqida ham qisqacha tushunchalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, tarbiya, metod, muammoli, munozara, texnologiya

Abstract: This article presents ideas about the role and importance of using interactive methods in the process of education and upbringing. Brief concepts about the development of knowledge acquisition using new pedagogical technologies, including information technologies, in the education system are also presented.

Keywords: education, upbringing, method, problematic, discussion, technology

Аннотация: В статье изложены идеи о роли и значении использования интерактивных методов в процессе обучения и воспитания. Также представлены краткие представления о развитии процесса получения знаний с использованием новых педагогических технологий в системе образования, в том числе информационных технологий.

Ключевые слова: образование, воспитание, метод, проблемный, обсуждение, технология

Ta'lim jarayonida interfaol ta'lim texnologiyalaridan foydalanishda ta'lim beruvchi tomonidan ta'lim oluvchilarning, qiziqishini ottirish, ularning ta'lim jarayonidagi faolligini mutassil rag'batlantirib borishilishi, o'quv materiallarini kichikkichik bo'laklarga bo'lib, ularning mazmunini ochishda aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, baxs-munozara, muammoli vaziyat yaratib, yo'naltiruvchi matn, loyiha, ro'lli o'yinlar kabi metodlarni qollash va ta'lim oluvchilarni amaliy mashqlarni mustaqil bajarishga undash talab etiladi. Bu metodlarni interfaol yoki interfaol metodlar deb ham atashadi. Interfaol metodlar deganda - ta'lim oluvchilarni faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga undovchi, ta'lim jarayoning markazida ta'lim oluvchi bo'lgan metodlar tushuniladi.

Bu metodlar qo'llanilganda ta'lim beruvchi ta'lim oluvchini faol ishtirok etishga chorlaydi. Interfaol ta'lim (lot. "internus" – ichki, o'zaro) – o'quvchi (magistr)larning bilim, ko'nikma, malaka, muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashikl etishga asoslanuvchi ta'lim. Interfaol

metodlarining mohiyatidan xabardor bo'lishda, eng avvalo, tayanch tushuncha – “interfaol” atamasining lug'aviy ma'nosi “interfaol” (ing. “interact”; “interaktiv”; “inter” – o'zaro, birgalikda, “act” – harakat qilmoq, ish ko'rmoq) tushunchasi “o'zaro, birgalikda harakat qilmoq” ma'nosini anglatadi. Interfaollik – ta'lim jarayoning ishtirokchilarning bilim, ko'nikma, malaka, muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etish layoqatiga egaligi. O'qitishning interfaol ta'limga asoslanish bir qarashda nihoyatda oddiy, soda va hatto “bolalar o'yini” kabi taassurot uyg'otadi. Biroq ta'lim jarayonida interfaol metodlarni qo'llashga nisbatan bunday yondashish to'g'ri emas. Zero, ta'lim amaliyotida interfaol metodlarni qo'llash muayyan shartlarga muvofiq amalga oshiriladi.

Ta'limni tashkil etishda interfaol yondashuvni qaror toptirish (interfaol ta'limni tashkil etish) uchun pedagoglar quyidagi shartlarga rioya eta olishi zarur: -ta'lim jarayoniga jamoadagi barcha magistr larning to'la qamrab olinishi; -magistr larning mashg'ulotlarig aruhan tayyorgarliklarini inobatga olish; -magistr lar soni ko'p bo'lmasligi (25-30 nafar magistr bilan kichik guruhlarda ishlash samarali); -o'quv xonasining jixozlanishi (stellar doira, archa, “jonli liniya” kabi shakllarda joylashtiriladi); -topshiriqni bajarish, materiallarni taqdim etish, guruhlarning ishlanmalarini muhokama qilish uchun vaqtning aniq belgilanishi; -magistr larning kichik guruhlarga mohirona biriktirilishi (har bir guruhda faol va nafaol magistr larning teng miqdorda bo'linishi). Interfaol o'qitish “ta'lim jarayonining asosiy ishtirokchilari - pedagog, magistr va magistr lar guruhi o'rtasida yuzaga keladigan hamkorlik, qizg'in bahs- munozaralar, o'zaro fikr almashish imkoniyatiga egalik asosida tashkil etiladi, ularda erkin fikrlash, shaxsiy qarashlarini ikkilanmay bayon etish, muammoli vaziyatlarda yechimlarni birgalikda izlash, o'quv materiallarini o'zlashtirishda magistr larning o'zaro yaqinliklarni yuzaga keltirish, “pedagog - magistr - magistr lar guruhi”ning o'zaro bir-birlarini hurmat qilishlari, tushunishlari va qo'llabquvvatlashlari, samimiy munosabatda bo'lishlari, ruhiy birlikka erishishlari kabilar bilan tavsiflanadi” Interfaol metodlar — ta'lim jarayonida talabalar hamda pedagog o'rtasida hamkorlikni qaror toptirish, faollikni oshirish ta'lim oluvchilar tomonidan bilimlarni samarali o'zlashtirish, ularda shaxsiy sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladigan metodlar.

Zamonaviy sharoitda ta'lim samaradorligini oshirishning eng maqbul yo'li - mashg'ulotlarning interfaol metodlar yordamida tashkil etish deb hisoblanmoqda. Shunga ko'ra interfaol metodlar XXI asr ta'limida o'qitish sifatini yaxshilash, samaradorligini ta'minlashning muhim vositalaridan biri sanaladi. Manbalarni o'rganish ta'lim tizimida interfaol metodlar ilk bor XX asrning 20-yillarida qo'llanilganligidan dalolat beradi. V.A.Suxomlinskiy tomonidan o'tgan asrning 60-yillariida yaratilgan ilmiy ishlarda ham ta'lim tizimiga interfaol metodlarni tatbiq etish

tajribasini uchratish mumkin. 2 XX asming 70-80-yillarida esa Rossiyada Sh.A.Amonashvili, V.F.Shatalova, Ye.N Ilna va b. tomonidan ta'lim sifatini yaxshilash, samaradorligini oshirish, ta'lim oluvchilarda o'qitishga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish yo'llarini topish borasida olib borilgan ilmiy izlanishlarda ham interfaol metodlarning amaliy ahamiyati, ularni samarali qo'llash shartlari to'g'risida so'z yuritilgan. "Interfaol metodlar tavsifida magistrning birgalikda, o'zaro hamkorlikda yuqori darajada ta'lim olishlarini ta'minlashga yo'naltirilganlik, ular o'rtasida hissiy, ruhiy va axloqiy birlikni qaror toptirish g'oyalari yetakchi o'rin tutadi. Pedagogik texnologiya o'z mohiyatiga ko'ra subyektiv xususiyatiga ega ya'ni, har bir pedagog ta'lim va tarbiya jarayonini o'z imkoniyati, kasbiy mahoratidan kelib chiqqan holda ijodiy tashkil etishi lozim.

Qanday shakl, metod va vositalar yordamida tashkil etilishidan qat'iy nazar pedagogik texnologiyalar:

- pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish;
- o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida o'zaro hamkorlikni qaror toptirish;
- o'quvchilar tomonidan o'quv predmetlari bo'yicha puxta bilimlarning egallanishini ta'minlashi;
- o'quvchilarda mustaqil, erkin va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishi;
- o'quvchilarning o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqara olishlari uchun zarur shartsharoitlarni yaratish;

"Fikriy hujum" metodi o'quvchilarning mashg'ulotlar jarayonidagi faolliklarini ta'minlash, ularni erkin fikr yuritishga rag'batlantirish hamda bir xil fikrlash inersiyasidan ozod etish, muayyan mavzu yuzasidan rang-barang g'oyalarni to'plash, shuningdek, ijodiy vazifalarni hal etish jarayonining dastlabli bosqichida paydo bo'lgan fikrlarni yengishga o'rgatish uchun xizmat qiladi.

"Fikriy hujum" metodi A.F.Osborn tomonidan tavsiya etilgan bo'lib, uning asosiy tamoyili va sharti mashg'ulotning har bir ishtirokchisi tomonidan o'rtaga tashlanayotgan fikrga nisbatan tanqidni mutlaqo ta'qiqlash, har qanday luqma va hazil-mutoyibalarni rag'batlantirishdan iboratdir. Bundan ko'zlangan maqsad o'quvchilarning mashg'ulot jarayonidagi erkin ishtirokini ta'minlashdir. Ta'lim jarayonida ushbu metoddan samarali va muvaffaqiyatli foydalanish o'qituvchining pedagogik mahorati va tafakkur ko'lamining kengligiga bog'liq bo'ladi. Fikriy hujum" metodidan foydalanish chog'ida o'quvchilarning soni 15 nafardan oshmasligi maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish ta'limning samaradorligini oshirish, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini chuqurlashtirish hamda ularning mustaqil fikrlash salohiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Interfaol yondashuv — bu o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishga xizmat qiluvchi, o'zaro

muloqot, jamoaviy ishlash, ijodiy fikrlash va muammoli vaziyatlarda yechim topish ko'nikmalarini shakllantiruvchi metodlar majmuasidir. Ta'lim jarayoniga bunday metodlarni samarali tatbiq etish o'qituvchidan yuqori pedagogik mahorat, to'g'ri rejalashtirish va psixologik yondashuvni talab etadi. Ayniqsa, "fikriy hujum", ro'li o'yinlar, muammoli vaziyatlar kabi metodlar orqali o'quvchilarni erkin fikr almashish va qaror qabul qilishga o'rgatish mumkin. Shu boisdan, interfaol metodlar nafaqat bilim berish, balki shaxsni har tomonlama kamol toptirishda ham samarali vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Interfaol ta'lim metodlarining psixologik asoslari uslubiy qo'llanma SamDU nashr-2015 A.Saidov.
2. Xodjayev B.X "Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti". Darslik – T: Sano – standart – 2017
3. O'tkir Tolipov, Dilnoz Ro'ziyeva Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat-Toshkent "Innovatsiya-Ziyo"-2019-149 bet
4. Abdugafforovich A. N. Scientific theory of al-khakim at-termezi //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. – 2019. – T. 2019.
5. Haydarova M., Yuldashev B. БОШЛАНГИЧ СИНФЛАРДА ТЕХНОЛОГИЯ ФАНИНИ ЎҚИТИШДА ИННОВАТИВ ЁНДОШУВ //Физико-технологического образование. – 2021. – №. 2
6. Rafiqova D. Q., Tojiboyeva M. R., "TARBIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARINI BAHOLASHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH". 2024.
7. Saidnazarova G.B. "Tarbiya fanini o'qitish metodikasi". O'quv qo'llanma – B: "Kamolot" -2024.
8. www.Ziyo.uz